

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ
ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

А.БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университеті

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІ МӘДЕНИЕТ БАСҚАРМАСЫНЫҢ "ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСТЫҚ
МЕМОРИАЛДЫҚ МҰРАЖАЙЫ" КОММУНАЛДЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

КОММУНАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "КОСТАНАЙСКИЙ ОБЛАСТНОЙ МЕМОРИАЛЬНЫЙ
МУЗЕЙ ИБРАЯ АЛТЫНСАРИНА" УПРАВЛЕНИЯ КУЛЬТУРЫ АКИМАТА КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ИННОВАЦИЯ, БІЛІМ, ТӘЖІРИБЕ-БІЛІМ
БЕРУ ЖОЛЫНЫҢ ВЕКТОРЛАРЫ»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

І КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ
«ИННОВАЦИИ, ЗНАНИЯ,
ОПЫТ – ВЕКТОРЫ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТРЕКОВ»

І КНИГА

Қостанай, 2023

УДК 37.02
ББК 74.00
И 63

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Куанышбаев Сеитбек Бекенович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, география ғылымдарының докторы, Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының мүшесі;

Жарлыгасов Женис Бахытбекович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор;

Скударева Галина Николаевна, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Мәскеу облысындағы МОУ «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректорының м.а.; Ресей Федерациясының жалпы білім беру ісінің құрметті қызметкері, Ресей;

Бережнова Елена Викторовна, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Мәскеу халықаралық мемлекеттік қатынастар институты, Ресей;

Ибраева Айман Елемановна, «Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы» ММ жетекшісі;

Онищенко Елена Анатольевна, «Педагогикалық шеберлік орталығы» жекеменшік мекемесінің Қостанай қаласындағы филиалының директоры;

Демисенова Шнар Сапаровна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының меңгерушісі;

Утегенова Бибикуль Мазановна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының профессоры;

Смаглий Татьяна Ивановна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің, педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика және психология кафедрасының қауым.профессоры;

Жетписбаева Айсылу Айратовна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы.Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

«Инновация, білім, тәжірибе-білім беру жолының векторлары»: 2023 жылдың 17 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. I Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023. – 1081 б. = «Инновации, знания, опыт – векторы образовательных треков»: Материалы международной научно-практической конференции, 17 февраля 2023 года. I Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023. – 1081 с.

ISBN 978-601-356-244-5

Жинаққа «Инновация, білім, тәжірибе-білім беру жолының векторлары» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланатын мәселелердің алуан түрлілігі мен кеңдігі мақала авторларына заманауи білім беруді жаңғырту мен дамытудың, осы үдерісте қазақ ағартушыларының педагогикалық мұрасын пайдаланудың жолдарын, мұғалімдерді даярлаудың тиімді технологиялары мен форматтарын әзірлеу мен енгізу мәселелерін, ақпараттық қоғамдағы білім беру кеңістігінің ерекшеліктерін айқындауға, сондай-ақ педагогтердің инновациялық қызметінің тәжірибесін жинақтауға, педагогикалық үдеріс субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдауға мүмкіндік берді.

Бұл жинақтың материалдары ғалымдарға, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагог-психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Инновации, знания, опыт – векторы образовательных треков». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей определить векторы модернизации и развития современного образования, использования в данном процессе педагогического наследия казахских просветителей, вопросов разработки и внедрения эффективных технологий и форматов подготовки учителей, специфики образовательного пространства в информационном обществе, а также обобщения опыта инновационной деятельности педагогов, психолого-педагогической поддержки субъектов педагогического процесса.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-244-5

9 786013 562445

УДК 37.02
ББК 74.00

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023

ӨОЖ 14.35.07

ЖОО–дағы МЕДИАБІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗГІ МОДЕЛЬДЕРІ

Абдиркенова Акбидаш Капановна
педагогика және психология кафедрасының
қауымдастырылған профессоры, PhD докторы
А.Байтұрсынов атындағы ҚӨУ
Тулегенова Айзат Буркитбаевна
арнайы пәндер оқытушысы
«Қостанай гуманитарлық колледжі» мекемесі
Қостанай қаласы, Қазақстан
E-mail: akbidashabdirkenova@mail.ru

Аңдатпа

Мақалада ЖОО–да медиабілім беруді оқытудың теориясы мен тәжірибесінде ғалымдардың медиа білім моделін жасаудағы салыстырмалы түсініктер анықталған. Қазіргі заманғы медиабілім беру үлгілері оның алдында тұрған мақсаттар мен міндеттерге байланысты медиабілім беру әлеуетін барынша пайдалануды басшылыққа алғандығы сөз етілген.

Түйінді сөздер: медиабілім беру моделі, ақпараттық және коммуникациялық технология.

Аннотация

В статье в теории и практике преподавания медиаобразования в вузах определяется сравнительное понимание ученых в создании модели медиаобразования. Сказано, что современные модели медиаобразования ориентируются на максимальное использование потенциала медиаобразования по отношению к поставленным перед ним целям и задачам.

Ключевые слова: модель медиаобразования, информационные и коммуникационные технологии.

Abstract

In the article, in the theory and practice of teaching media education in universities, a comparative understanding of scientists in creating a model of media education is determined. It is said that modern models of media education are focused on the maximum use of the potential of media education in relation to the goals and objectives set for it.

Key words: model of media education, information and communication technology.

Оқу және тәрбие жұмыстарына заманауи ақпараттық құралдарды барлық жағын зерттеп барып, ойластырып, нысаланы түрде қосатын болсақ, онда біз медиа әлемде өз бетінше еркін жол таба алатын, азат, тәуелсіз, шығармашылық адамдарын тәрбиелей аламыз. Адамның қоршаған ортаны танып білуі үшін заманауи медиа кешенді құрал қызметін атқарады. Білім беру бағытындағы медиа өнімдерді және оқытудың ақпараттық технологияларын дайындауда мультимедиялық, интерактивтілік, коммуникативтілік және өнімділік септігін тигізеді.

Қазіргі ақпараттық және коммуникациялық технологиялар білім беру үрдісін жекелеуге және күшейтуге көмектеседі. Медиа оқытудың әдіс–тәсілдері мен мазмұнына айтарлықтай өзгерістер енгізеді. Электронды медиа материалды жақсырақ түсінуге, меңгеруге, есте сақтауға мүмкіндік береді. Тәрбиелік мәні зор, оқушылардың танымын кеңейтуге көмектеседі. Оқу–тәрбие үрдісінде электронды медианы қолданудың психолого–педагогикалық ерекшеліктері білім беру жүйесін қайта құру үшін өте маңызды. Бұл ерекшеліктерді түсіну және ескеру қазіргі заманның мұғаліміне өз қызметін ақпараттық әлемде болып жатқан соңғы өзгерістерге сай құруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер өз жұмысында туындаған әртүрлі мәселелерді шешу үрдісін дұрыс әрі нақты ұйымдастыра алатын болады. Жеке кәсіби біліктілігін арттыру үшін де медианың мүмкіндіктерін пайдалана алатын болады.

Мұғалімдердің көбі медианы көрнекілік үшін ғана қолданады, оның дидактикалық және тәрбиелік мүмкіндіктерін түсінбей жатады. Заманауи педагогтарды мақсатты түрде дайындау қажет, ақпаратты қабылдау дағдыларын дамытып, визуалды образдардың вербалды көшірмелерін құрастыру қабілетін ұштау керек. Сонымен қатар, ақпараттың мазмұндық ерекшеліктерін түсініп, оны тәжірибеде қолдана білуі керек. Мұның барлығы педагогтың ақпараттық құзіретін және ақпаратпен жұмыс жасау еркіндігінің деңгейін арттырады.

Медиа технологиялар саласындағы құзіреттілік түрлі әдістерді, тәсілдерді, технологияларды меңгеруді, медиабілім берудің жеке траекториясы бағдарламасын жобалау мен жүзеге асыруды білдіреді.

Педагогтардың ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру міндеттері мыналар:

- медиамәтіндерді (медиа ақпарат) жекешелендіруге және түсіндіруге, әртүрлі тәсілдермен тәжірибе жасауға, медиа өнімдер дайындауға үйрету;
- медиа хабарламалардың ақпараттық мазмұнын талдау, түсіну, қабылдау, бағалау қабілетін дамыту;

– тұлғалардың коммуникативтік қабілеттерін дамыту (вебалды, вербалды емес);
– сыни ойлау және ақпараттың сапасын бағалау қабілетін дамыту;
– медиақұралдар, ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың көмегімен шығармашылық тұрғыда өз көзқарасын білдіру қабілетін шыңдау.

Қазіргі заман мұғалімдерден ақпараттық мәдениетті меңгеруді талап етеді. Оның негізін ақпараттық орта, оның заңдары туралы білім, ақпарат ағынында дұрыс бағытты таба білу қабілеті құрайды [1, б. 254].

Оқу үрдісін ұйымдастыруға қажетті талаптар: педагогтардың заманауи мультимедиялық техниканың мүмкіндіктері жайында, заманауи кеңсенің құрал-жабдықтары (электронды тақта және т.б.) туралы білуі; көрнекілік құралдарын, сайт жасау әдіс-тәсілдерін меңгеруі; өз жұмысында оқытудың заманауи құралдарын сауатты пайдалана білуі; сабақтарға қосымша электронды презентациялар дайындай білуі; Интернет желісіндегі ресурстар туралы білуі тиіс.

Күнделікті дамып жатқан дидактикалық құралдардың бірі – мультимедиа технологиясы. «Мультимедиа» ұғымы мәтін, графика, мультипликация, видео және дыбысты біріктіреді. «Мультимедиа» термині multy (латынша multum – көптеген бөліктерден тұратын, көпше және media (орта, құрал). Сөзбе-сөз аударсақ «көптеген құралдар» деген мағынаны береді.

Дәстүрлі түрде оқыту жүйесі ақпаратты вербалды түрде беруге негізделген. Ақпаратты вербалды беру материалды мүмкіндігінше толық, абстарктілі беруді білдіреді. Оқушыларға материалмен танысуға, оны қорытуға көп уақыт керек. Кемшілігі ретінде қатаң бекітілген форма мен көлемі, материал күрделілігінің бірдей болуын атап өтуге болады. Жалпы адамның миы ақпаратты визуалды қабылдауға бағытталған, объектіге қарап адам бірден ақпарат ала алады. Мультимедияның ақпараттық технологиялары адам танымының психологиялық табиғатына орай ақпаратты адекватты, мүмкіндігінше көрнекі, көркем формада жеткізуге мүмкіндік береді.

Білім берудегі медиа өнімнің негізгі дидактикалық бірлігі – аудиовизуалды образ. Техникалық мағынасында бұл объектілердің образдары түріндегі экранға шыққан цифрлендірілген ақпарат тасымалдаушылардағы деректер. Психолого-педагогикалық мағынасында бұл зерттеліп отырған объективті нақтылықтың субъективті бейнесі экран арқылы берілетін оқу мазмұнын берудің формасы. Осыған байланысты аудиовизуалды образды жасаудағы негізгі міндет – оқушылардың тақырыпты қабылдауын жеңілдету және түсінікті әрі қарапайым жолдармен көрнекі бейнесін жасау арқылы жеткізу [2, б. 243].

«Медиа білім беру» терминінің анықтамасы, ЮНЕСКО бекіткен анықтамамен сәйкес келеді: «Медиа білім беру БАҚ-тың барлық түрлерімен (баспа және графикалық, дыбыстық, экрандық және т.б.) және әртүрлі технологиялармен байланысты; ол адамдарға өз қоғамында бұқаралық коммуникацияның қалай қолданылатынын түсінуге, басқа адамдармен қарым-қатынаста БАҚ-ты пайдалану қабілетін меңгеруге мүмкіндік береді; сондықтан, адамдарға мыналарды білуге мүмкіндік береді:

- 1) БАҚ мәтіндерін талдау, сыни тұрғыдан түсіну және құру;
- 2) медиамәтіндердің қайнар көздерін, олардың саяси, әлеуметтік, коммерциялық және/немесе мәдени мүдделерін, олардың контекстін анықтау;
- 3) бұқаралық ақпарат құралдары тарататын бұқаралық ақпарат құралдарының мәтіндері мен құндылықтарын түсіндіруге;
- 4) өз медиамәтіндерін жасау және тарату және оларға қызығушылық танытатын аудиторияны алу үшін сәйкес БАҚ таңдау.

Көптеген жылдар бойы медиа-педагогтар медиа-білім берудің қандай жағдайда тиімді болуы мүмкін екендігі туралы дауласып келеді. Сыныптан тыс/сыныптан тыс медиапедагогиканың дәйекті қолдаушылары болды және бар.

Медиа білім беру – бұл оқумен немесе кез келген басқа дағдымен шектелмейтін, кең көзқарасты қажет ететін медиа сауаттылыққа жету жолы. Кең перспектива білімнің дамыған құрылымына негізделген. Біз бұл білім құрылымын ақпаратты таңдау және оны синтездеу қабілетімізді пайдалана отырып құрастырамыз. Біз сауаттылық деңгейін үнемі арттыра аламыз. Медиа сауаттылық көп өлшемді.

Біз кең танымдық, эмоционалдық, эстетикалық және моральдық ақпаратты алуымыз керек. Медиа сауатты адамдар белгілі бір хабарламадан әлдеқайда көп нәрсені көре алады. Олар медиамәтіндерді жасау және таңдау процестерін және олардың мағынасын жақсы түсінеді. Медиа сауатты адамдар медиамәтіндерден қалаған нәрсені алу ықтималдығы жоғары. Осылайша, медиа-сауаттылық деңгейі жоғары аудиторияның медиа әлемді түсіну, басқару және бағалау деңгейі жоғары болады [3, б. 64–74.]

Медиа-білімді қолдаушылар базаға біріктірілген (Л.С.Зазнобина, С.И.Гудилина, А.А.Журин, А.В.Онкович, К.М.Тихомирова, К.Базалгет, А.Харт, т.б.) негізгі оқу пәндерін оқытудың теориясы мен тәжірибесіне медиапедагогикалық міндеттерді енгізуді жақтайды. Мысалы, М.Н.Фоминова «Әлемдік көркемдік мәдениет» пәнін меңгеру үдерісіне медиабілім беруді қосудың басты мақсаты – тілдерде жасалған көркем бейнені қабылдай және талдай алатын сауатты оқырман, көрермен, тыңдаушы

қалыптастыру және дамыту» деп санайды. Бұқаралық ақпарат құралдарының кең тарауы, жаңа ақпараттық технологиялардың пайда болуы, біздің ойымызша, қазіргі жағдайда медиабілім берудің көптеген қолданыстағы отандық және шетелдік үлгілерін сәтті қолдануға және дамытуға, оларды біріктіру мен синтездеуге мүмкіндік береді. Бұл модельдердің негізгі ережелерін ұсынуға ыңғайлы болу үшін біз оларды шартты түрде келесі топтарға бөліп қарастырамыз.

<i>Медиа білім беру моделі (аспект, пәнаралық) А. В. Спичкин бойынша</i>	
Анықтамасы	А. В. Спичкиннің «Медиа білім беру» түсінігінің анықтамасы (1948–2002) іс жүзінде А. В. Шарикова анықтамасымен сәйкес келеді.
Тұжырымдамалық негізі:	«сыни ойлауды дамыту теориясы», медиабілім берудің семиотикалық, мәдениеттанулық теориялары. Медиа білім беру моделін А. В. Спичкин сияқты пәнаралық, яғни дәстүрлі пәндер курсына бұқаралық коммуникацияны зерттеуді көздейді. Ол негізделген БАҚ өнімдерінің аспектілерін талдау идеялары– БАҚ мәтіндері. Модельдің тиімділігі мүмкіндігімен дәлелденеді БАҚ мәтіндерін әр түрлі тармақтардан талдай отырып, жан–жақты қарастыру көру. Бұл, А. В. Спичкин, «медиалық білім берудің пәнаралық моделі таңдалса, курс ішіндегі материалды құрылымдау үшін ғана емес, сонымен қатар оны әртүрлі пәндер арасында тарату үшін жақсы негіз береді.
мақсаты	оқушылардың сыни тұрғыдан дамуы және аудиовизуалды сауаттылық.
Міндеттер	– көрнекі және аудиовизуалды мәтіндердің әрбір элементінің рөлін талдау қабілетін дамыту; – медиамәтін элементтерін салыстырмалы талдау арқылы әрбір бұқаралық ақпарат құралдарының ерекшелігі туралы түсінік қалыптастыру; – игерілген дағдыларды өз бетінше аудиовизуалды мәтіндер құруға пайдалана білу.
Ұйымдастыру формалары:	оқу пәндеріне интеграциялау (тіл, әдебиет, қоғамтану және т. б.), жеке ақпарат құралдарын пәндік негізде зерттеу, сыныптан тыс жұмыстар (пән бойынша және пәнаралық негіз).
Әдістері	медиабілім беруді келесілер бойынша жіктеуге болады: алынған білім көздері: ауызша (дәріс, әңгіме, әңгімелесу, түсіндіру, талқылау); көрнекі (медиалық мәтіндерді иллюстрациялау және көрсету); практикалық (БАҚ материалы бойынша практикалық сипаттағы әртүрлі тапсырмаларды орындау). Танымдық деңгейіне қарай іс–әрекеттер: түсіндірмелі және иллюстративті (мұғалімнің бұқаралық ақпарат құралдары туралы белгілі бір ақпаратты хабарлауы, оны қабылдау және игеру аудиторияға ақпарат) репродуктивті (дамыту және қолдану арналған БАҚ материалы бойынша түрлі жаттығулар мен тапсырмалар мұғалімі студенттердің оларды шешу әдістерін меңгеру үшін), проблемалық (сыни тұрғыдан ойлауды дамыту мақсатында белгілі бір жағдайларды немесе медиа мәтінді проблемалық талдау); ішінара ізденіс немесе эвристикалық, зерттеушілік (ізденіс пен шығармашылықты ұйымдастыру оқу әрекеті). А. В. Спичкин жасаған практикалық және ойын/шығармашылық тапсырмалар циклдары, жоба әдістері. А. В. Спичкин, медиа білім беру процесінде іс–шаралар, ең қолайлы практикалық және ойын сабақтары, «оны жүзеге асыру, бір жағынан, дәстүрлі оқыту барысында алынған дағдыларға негізделген. пәндер, ал екінші жағынан, тікелей тәжірибе бойынша БАҚ мәтіндерін қабылдау» [Спичкин, 1999, с. 12].

<i>Ю. Н. Усовтың медиабілім моделі</i>	
«Медиа–білім беру» түсінігінің анықтамасы	Медиа білім беруді Ю. Н. Усов (1936–2000) «бұқаралық ақпарат құралдары мен ақпаратты (баспасөз, радио, кино, теледидар, бейне, компьютерлік техника, фотосурет) оқушының жеке тұлғасын дамытуда пайдалану жүйесі ретінде. Дамыту жүйесінің өзі білімді жинақтайтын дәстүрлі пәндерден айырмашылығы, ең алдымен, оқушының эмоционалдық және интеллектуалдық даму процесін, оның мүмкіндіктерін модельдейтін көркем–шығармашылық іс–әрекет тәжірибесін көздейді» [Усов, 1998, б. 55]. Сондай–ақ «аудиовизуалды мәдениет түсінігі мектеп оқушысының экран өнері материалы бойынша эстетикалық даму деңгейлерінің белгілі бір жүйесі ретінде: қажеттіліктер, білім беру, аудиовизуалды ойлау» [Усов, 1989 а, б. 21].
Концептуалды негіз	эстетикалық және мәдени медиабілім беру теориялары.
Мақсаты	көркем медиа мәтіндер материалы бойынша тұлғаны дамыту.
Міндеттері:	аудиторияға эстетикалық, аудиовизуалды, эмоционалды және интеллектуалдық тәрбие беру, дамыту: – белсенді ойлаудың әртүрлі түрлері (бейнелі, ассоциативті, логикалық, шығармашылық);

БІЛІМ БЕРУ ПРАКТИКАСЫНДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ИННОВАЦИЯЛАР МЕН ТӘЖІРИБЕ
ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ: ИННОВАЦИЯ И ОПЫТ

	<p>– БАҚ мәтіндерін қабылдау, түсіндіру, талдау, эстетикалық бағалау дағдылары;</p> <p>– экран, дәстүрлі өнер туындыларымен және бұқаралық ақпарат құралдарымен байланысқанда оны қолдану үшін БАҚ тілін меңгеру қажеттілігі;</p> <p>– алынған ақпарат туралы ауызша қарым-қатынас пен көркемдік-шығармашылық әрекеттерге қажеттілік;</p> <p>– сабақта алған білімдерін, түрлі өнер түрлерін, қоршаған әлемді қабылдау нәтижелерін коммуникациялық технологиялар арқылы мультимедиялық, аудиовизуалды және жазбаша мәтіндер түрінде беру мүмкіндігі.</p>
Ұйымдастыру формалары:	<p>Білім алушылардың оқу, сабақтан тыс және бос уақытын өткізуге медиа-білім беруді енгізу. Іс-әрекеттің төрт түрі бар:</p> <p>1) экран өнері туралы, олардың заңдылықтары туралы білімді меңгерту қоғамдық өмірде қызмет ету;</p> <p>2) баяндаудың кеңістіктік-уақыттық түрінде ашылатын идеялық-көркемдік мазмұнын қабылдау;</p> <p>3) экрандық өнер туындысын қабылдау, эстетикалық бағалау нәтижелерін түсіндіру;</p> <p>4) экран өнері саласындағы көркемдік-шығармашылық қызмет» [Усов, 1989 а, б. 7–8].</p>
Әдістері	<p>медиабілім беруді келесілер бойынша жіктеуге болады: алынған білім көздері: ауызша (дәріс, әңгіме, әңгіме, түсіндіру, талқылау); көрнекі (медиалық мәтіндерді иллюстрациялау және көрсету); практикалық (БАҚ материалы бойынша практикалық сипаттағы әртүрлі тапсырмаларды орындау). Танымдық белсенділік деңгейі бойынша: түсіндірмелі және иллюстрациялық (хабарлама</p> <p>БАҚ туралы белгілі бір ақпаратты оқытушы, аудиторияның осы ақпаратты қабылдауы және игеруі); репродуктивті (оқушылардың оларды шешу тәсілдерін меңгеруі үшін БАҚ материалы бойынша оқытушының әртүрлі жаттығулар мен тапсырмаларды әзірлеуі және қолдануы), проблемалық (сыни ойлауды дамыту мақсатында белгілі бір жағдаяттарды немесе медиа мәтінді проблемалық талдау); ішінара ізденіс немесе эвристикалық, зерттеушілік (ізденіс пен шығармашылық оқу әрекетін ұйымдастыру). Медиа мәтіндерді қабылдау және талдау процесіне, ойын/шығармашылық әрекеттер цикліне, бейнетүсірілім бойынша тәжірибелік сабақтарға және т.б. артықшылық беріледі.</p>

<i>С.Н.Пензиннің медиабілім беру моделі. [Пензин, 1987; 2004]</i>	
«Медиа-білім беру» түсінігінің анықтамасы	Медиа білім беруді С.Н.Пензин аудиторияға (мектепке, студентке және т.б.) эстетикалық тәрбие ретінде, ең алдымен, көркем медиа мәтіндердің материалы («авторлық кинематография» жауһарлары негізінде) негізінде деп қарастырды
Концептуалды негіз	Медиа-білім берудің эстетикалық-этикалық теориясы: «адам өзін тек нақты – эстетикалық және кино сыни міндеттерімен ғана шектей алмайды, өйткені көрермен ең алдымен тұлға, адам болуы керек.
Мақсаты	көркем медиа мәтіндер материалы бойынша тұлғаны дамыту. Нәтижесінде, С.Н. Пензин, адамда мынадай жалпы эстетикалық қасиеттер болуы керек (жақсы эстетикалық талғам, көрерменнің қабылдауында клишелердің болмауы, қиялды ойлау, киноның өмірдің айнасы емес, өнер екенін түсіну, өнерді үйрену қажеттілігін түсіну) және ерекше (байыпты кинематографияға қажеттілік, фильмдерді адекватты түсіну қабілеті, кино өндірісіне таңдаулы қатынас, кино тарихына қызығушылық т.б.) кейіпкер сипатта болуы.
Міндеттері:	<p>Аудиторияны эстетикалық, аудиовизуалды, эмоционалды-интеллектуалдық, этикалық медиатәрбиелеу міндеттері:</p> <p>– білімді қалыптастыру (оның нәтижесі – адамның кино тарихы мен теориясын зерттеу қажеттілігін түсінуі, фильмнің барлық элементтерін шарлау, кез келген фильмді дұрыс қабылдау, кинорепертуарға таңдаулы қатынасы);</p> <p>– оқу, яғни елестету қабілетін қалыптастыру, көргені туралы ой елегінен өткізу, т.б.;</p> <p>– тәрбие, оның нәтижесі жақсы эстетикалық талғам, өнерді үйрену қажеттілігін түсіну, «байыпты өнермен» қарым-қатынас жасау қажеттілігі сияқты қасиеттер болады, т.б. [Пензин, 1987, с. 47–48];</p> <p>–кино/медиа білім беру міндеттері туралы түсінік беру [Пензин, 2004, б. 151]</p>
Ұйымдастыру формалары:	медиабілім беруді оқушылардың оқу-тәрбие, сабақтан тыс және бос уақытын өткізуге енгізу – медиамәтіндерді қабылдауды ұйымдастыру, қабылдау, көркем шығармашылық, көркемөнерпаздық өнерін түсіндіру.
Әдістері	<p>Медиа-білім беру әдістерін келесілер бойынша жіктеуге болады: алған білім көздері: ауызша (дәріс, әңгіме, әңгімелесу, түсіндіру, пікірталас); көрнекі (медиалық мәтіндерді иллюстрациялау және көрсету); практикалық (БАҚ материалы бойынша практикалық сипаттағы әртүрлі тапсырмаларды орындау). Танымдық белсенділік деңгейі бойынша: түсіндірмелі және иллюстративті (мұғалімнің БАҚ туралы белгілі бір ақпаратты жеткізуі, қабылдауы және ассимиляциясы.</p> <p>бұл ақпарат аудитория бойынша); репродуктивті (оқушылардың оларды шешу тәсілдерін меңгеруі үшін БАҚ материалы бойынша оқытушының әртүрлі жаттығулар</p>

мен тапсырмаларды әзірлеуі және қолдануы), проблемалық (сыни ойлауды дамыту мақсатында белгілі бір жағдаяттарды немесе медиа мәтінді проблемалық талдау); ішінара ізденіс немесе эвристикалық, зерттеушілік (ізденіс пен шығармашылық оқу әрекетін ұйымдастыру). Медиа білім берудің негізгі әдістерінің ішінде С.Н. Пензин репродуктивті, эвристикалық және зерттеушілік оқыту әдістерін атайды.

Жалпы бұл түсініктерге негізделі қарасақ:

- эстетикалық және әлеуметтік–мәдени үлгілердің синтезіне негізделген медиа білім беру үлгілері;
- эстетикалық, оқу–ақпараттық және тәрбиелік–этикалық үлгілердің синтезіне негізделген медиа білім беру үлгілері.
- әлеуметтік–мәдени, білім беру–ақпараттық және практикалық–пайдалы модельдердің синтезіне негізделген БАҚ білім беру модельдері.

Қазіргі заманғы медиабілім беру үлгілері оның алдында тұрған мақсаттар мен міндеттерге байланысты медиабілім беру әлеуетін барынша пайдалануды басшылыққа алады; олар өзгермелілігімен, оқу процесіне тұтас немесе бөлшектенген енгізу мүмкіндігімен сипатталады.

Заманауи үлгілерді жүзеге асыруда ұсынылатын технология, әдетте, шығармашылық және ойын тапсырмаларының циклдарына (блоклар, модульдер) негізделеді, оларды тәрбиелік және сабақ–тан тыс жұмыстарда да мұғалімдер пайдалана алады. Қарастырылып отырған үлгілердің маңызды ерекшелігі – іске асырудың кең ауқымы: мектептер, университеттер, қосымша білім беру және бос уақытты ұйымдастыру мекемелері; медиа білім беру сабақтары, жеке сабақтар, факультативтер, әртүрлі оқу пәндеріне біріктірілген арнайы курстар, үйірме жұмыстарында қолданылатын және т.б.

Жоғарыда талданған үлгілерге сүйене отырып, ЖОО студенттерінің медиақұзыреттілігін дамытудың шамамен моделін құруға болады. Сонымен қатар тәрбиенің жалпы дидактикалық принциптеріне ғана емес (тұлғаны сабақ процесінде тәрбиелеу және жан–жақты дамыту, ғылыми сипаты, қолжетімділігі, жүйелілігі, теорияның практикамен байланысы, көрнекілігі, оқудан өз бетінше жұмыс істеуге көшуі білім беру, оқудың өмірмен байланысы, оқу нәтижелерінің күші, жағымды эмоцио–налдық фон , оқушылардың жеке ерекшеліктерін есепке алу және т.б.), сонымен қатар материалға қатысты нақты ақпарат құралдары. Осы қағидалардың ішінде медиамәдениет әлеуетін барынша арттыруға бағытталған сабақтарды өткізу әдістемесінде тұлғаның, шығармашылық қабілеттердің, жеке ойлаудың дамуындағы эмоционалды және интеллектуалдық бірліктің сақталуын атап өтуге болады. Аудиторияны перцептивті және интерпретациялық қызметке тартуға және медиамәтіннің кеңістіктік–уақыттық, аудиовизуалды құрылымын талдауға мүмкіндік беретін медиамәдениеттің гедонистік, компенсаторлық, емдік, когнитивті, эвристикалық, шығармашылық және ойындық мүмкіндіктерін пайдалануды ескере отырып, сонымен қатар, қазіргі заманғы медиа жағдаймен байланыстырады.

Әдебиеттер тізімі:

1. А.В.Федоров, И.В.Челышева, Е.В.Мурюкина Медиаобразовательный компонент в реализации магистерских программ. Таганрог Издательство Таганрогского института имени А.П.Чехова 2015.
2. А.В.Шарикова см. в статье: А.В.Федоров, А.В.Шариков – пионер российского медиаобразования // Искусство и образование. 2005. № 6. С. 67–79.
3. С.Н.Пензина см. в статье: Федоров А.В. Медиаобразование по С.Н.Пензину // Искусство и образование. 2004. № 3. С. 64–74.

УДК 378.048.2

ЕРЕСЕКТЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ МЕДИАРЕСУРСТАРДЫҢ РӨЛІ

Абдрахманова Дина Серікқызы
педагогика және психология білім беру бағдарламасының
2–курс магистранты
А.Байтұрсынов атындағы ҚӨУ
Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институты
Қостанай қаласы, Қазақстан
E–mail: di.irzhanova@gmail.com

Аңдатпа

Бұл мақалада ересектік ұғымы адамның оқу мүмкіндігін анықтайтын категория ретінде, сондай–ақ оның білім беруде қолданылатын медиа ресурстардың танымдық қабілеттеріне әсері қарастырылады. Мақаланың мақсаты–қол жетімді, түсінікті және ересектердің танымдық саласына оң әсер ететін медиа ресурстарды (платформалар, сайттар мен қосымшалар) талдау және таңдау.